

BÚSTÁN

بستان

2/1999 Č. 1

OBSAH

Blahopřání k novému roku 1378.....	1
Žále, Dar Prág. Píseň o Praze. Báseň v perském originále a v českém překladu Věry Kubičkové.....	1-3
Sádek Hedájat, Ctitelé ohně. Z perštiny přeložil Jiří Příbramský. Převzato z Nového Orientu 21, 1966.....	4-6
Náboženská zařízení v Íránu. Podle íránských pramenů J. Skalička.....	6
Tajik Proverbs.....	6
Prawdiwé nowiny o hrozném a překrutném Tyranstwj Tureckém w zemi Perské roku 1593 - reprodukce první stránky.....	7
Afghánský Mollá Nasreddín.....	8
Úrun Kuhzód, Zkazka o velbloudovi. Z tádžičtiny přeložil J.B. Převzato z knihy Bílá velbloudice, Praha 1981.....	9-10
Židovsko-perská (tádžická) literatura ve Střední Asii. J.B.....	10-11
Rozvoj a strategie průmyslu v Íránu. Z publikace <i>Iran Exports</i> 1998, přeložil J.Votava.....	11-12
Kino a divadlo v Teheránu. Přípravil podle tisku a vlastních zkušeností J. Skalička.....	13-15
Nové knihy a časopisy.....	15
Zpráva o činnosti Společnosti a připravované akce.....	16
Mírzó Tursunzóda, Básníku. Báseň přel. J.B.....	3.str. obálky

BÚSTÁN

Ročník 2, 1999, číslo 1

Předáno k tisku 16. března 1999

БУСТАН

بوستان

Vydává Česko-íránská společnost

انجمن چک و ایران

U Lužického semináře 18, 118 OO Praha 1, tel. 536779

Redakční rada: J. Bečka, R. Mirchi, J. Panzová

Technická úprava: PARDIS, P.O.BOX 55, Praha 6.

Bankovní spojení: Česká spořitelna a.s., odbočka Praha 1, Mostecká 26, č. účtu:
4201455-018/0800

Novinovou sazbu povolila ČP, s.p. OZ Praha č.j. 6435/98 ze dne 20.19.1998

نوروزتان مبارک

درپراگ ژاله

زنگ زمان را ز چنگ مرگ بگیری (۱)
زنگ زمان را به زندگی بسپارید
زندگانی زیبا.
زندگی پیروز.
زندگی جاوید.
آن چه دراین سرزمین به چشم توان دید.

کیست که یک صبحگاه روی پل "کارل"
آرام آرام
گام زده گام
دیده سرموج ها شکفتن خورشید
دیده و عاشق نگشته بهر همیشه؟

یادم آید سپیده ی پل "خاجو"
منظر زاینده رود و عطر بهاران.
آن همه سبزه.
و آن همه بیشه.
آه که یاد وطن چقدر عزیز است!

این منم اکنون نشسته بر پیرشهباز
دردل افسانه های خطمی صدف
می کنم آزاد
گروش، پرواز؟
بینم هر گوشه دختران درختان
پای برهنه کنار رود نشسته.
دسته به دسته،

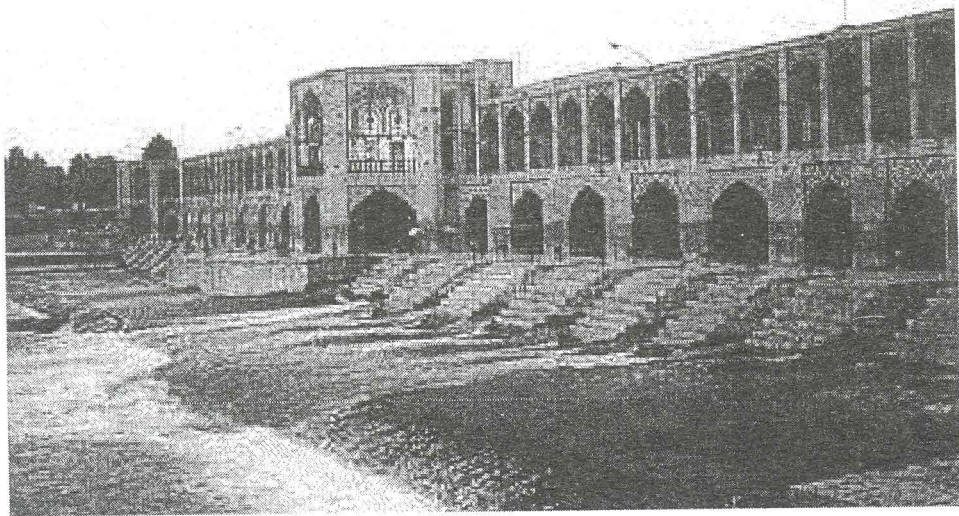
خم شده بینند،
چهره‌ی خود را درون آئینه‌ی آب.

این گل زرد مه است در شب مهتاب
رقص کند روی موج های سبک خیز؟
یا که بود شعله های مشعل سوزان؟
یادل پرارزوی شاعر ایران
واله شده مانده در پراگ دل انگیز؟

۱- اشاره به ساعت "اورلوی" است که زنگ آن در دست مجسمه‌ی مرگ قرار داده شده.

Žále Badí, íránská básnířka, pochází z Isfahánu. Od r. 1946 žila v Moskvě, nyní v Anglii. V Moskvě vydala řadu sbírek lyrických básní, je oblíbena v Tádžikistánu, kde rovněž vycházely její knihy poezie myšlenkově i formálně vysoké úrovně.

V posledních letech vydala několik sbírek v Londýně. Při návštěvě Prahy napsala verše o staroměstském orloji a Karlově mostě, který ji připomněl proslulý most jejího rodiště - Pole Chádžů.

Pole Chádžů

Zvon času z drápů smrti vyrvěte
zvon času svěřte životu,
životu nádhernému,
životu proudícímu,
životu věčnému,
které mé oči vidí v této zemi.

Kdo jednou jedinkrát
šel časně ráno po Karlově mostě
pomalu procházkou
a viděl vlny sluncem rozkvetati,
bude ten obraz navždy milý.

Krátká vzpomínka
na jiný most mě vede:
jarní ráno v rodném Isfahánu,
most Chádžú, všude zeleň,
vůně, třpytná řeka -
vzpomínka na domov, ach jak jsi sladká.

A zas jsem tady, plna radosti,
sokolí křídla mám,
zpívám si píseň na motiv "sto věží"
svobodně zní můj hlas,
já běžím, zpívám,
letím!

Děvčátka - stromy, vidím vás,
na břehu řeky stojíte,
za větve - ruce se držíte,
k zrcadlu vody se skláníte,
aby vám líčka odrazila.

Je noc. Rozkvetá měsíc, růže bílá?
Rozlila žláto řeka plápolavá?
Pochodně hoří světlem žhavým?
Nadějí hoří srdce básnířčino,
srdce, jež v pokorě zástavou Praze dává.

Ctitelé ohně

SÁDEK HEDÁJAT

V jednom pařížském hotelu, v pokoji třetího poschodí, seděl známý francouzský orientalista Flandin v srdečném rozhovoru s jedním ze svých přátel. Bylo to krátce po jeho návratu z Íránu. Na malém stolku u okna stála láhev vína a dvě skleničky. Dole v kavárně hrála hudba. Bylo pošmourné počasí, venku tiše šuměl déšť. Flandin zvedl hlavu, uchopil sklenici, vypil ji až do dna a zahleděl se na svého přítele:

- Co ty víš? Stalo se mi jednou, že jsem sám bloudil těmi zříceninami, horami a pustinami. Ptal jsem se, jestli se vůbec někdy vrátím domů, jestli někdy uslyším tuto hudbu. Toužil jsem se vrátit. Chtělo se mi sedět takto s tebou v pokoji v družné zábavě. Řeknu ti ale něco, čemu nebudeš věřit: teď, když jsem doma, lituji, že jsem se vrátil. Srdce mě táhne do Íránu, jako kdybych tam byl něco zanechal.

Přítel, který seděl s široce rozevřenýma očima, tváře zčervenale od napjatého poslouchání, udeřil pěstí do stolu a zasmál se, pokládaje Flandinovo přiznání za žert:

- Nedělej si legraci, Evžene. Víím, že jsi malíř, ale nevěděl jsem, že jsi básník. Určitě tam máš něco, co tě přitahuje. Nebo jsme se ti tady už omrzeli? Slyšel jsem, že na Východě jsou velmi krásné ženy!

- Ne, bez legrace, žádná žena v tom není.

- Jednou jsem byl na návštěvě u tvého bratra. Mluvílo se o tobě a ukázali mi také několik fotografií, které jsi poslal z Íránu.

Vzpomínám si, že na nich byly samé zříceniny... O jedné říkali, že zobrazuje místo, kde se staří Peršané klaněli Ohni. Cožpak v Íránu vzývali Oheň? Já o té zemi vím jen to, že tam dělají nádherné koberce. Víc nevím. Teď mi budeš pěkně vyprávět o všem, co jsi viděl. Víš, pro nás Pařížany jsou všechny tyto věci úplně nové.

Flandin chvíli mlčel a potom řekl:

- Něco jsi mi připomněl. Jednou jsem v Íránu zažil velice zvláštní událost. Dodnes jsem se o ní nikomu nezmínil, ani příteli Costeovi, který tam se mnou byl. Měl jsem strach, že by se mi vysmál. Víš dobře, že jsem ateista. V životě jsem se pouze jednou upřímně a poctivě modlil a to bylo právě nedaleko obětiště, které jsi viděl na fotografii. Když jsem byl v jižním Íránu, kde jsem se účastnil výkopů v Persepoli, stalo se, že můj přítel Coste onemocněl a já jsem šel sám do Naqše

Rostamu, kde jsou ve skále hroby starých íránských králů - fotografii jsi myslím také viděl.

Ve skále je vytesána podoba kříže. Nad ním je zobrazen král, stojící před chrámem ohně, pravou ruku má nataženou směrem k plamenům. Nad chrámem se vznáší bůh Ahura Mazda. Pod reliéfem jsou ve skále zbudována mohutná vrata. Králův hrob je umístěn uprostřed kamenné plošiny. Na plošinu vede několik dveří, před kterými se tyčí masivní chrám ohně, kterému se říká Ka baje Zardošt.

Na vše se velmi dobře pamatuji. Bylo to těsně před západem slunce, zrovna jsem se zabýval měřením obětiště. Byl jsem polomrtvý únavou a horkem. Najednou jsem zpozoroval, že ke mně přicházejí dva muži, odění zcela jinak, než Íránci obvykle bývají. Ještě dříve než ke mně dorazili, jsem poznal, že to jsou dva letití ale statní starci, se zvláštním výrazem v obličejích rozzářených jiskrnými očima. Položil jsem jim několik otázek. Ukázalo se, že to jsou obchodníci z Jazdu a že přicházejí ze severního Íránu. Oba byli zoroastrovci jako většina obyvatel tohoto města, to znamená, že podobně jako starí íránští králové uctívali Oheň. Udělali si zacházku jediné proto, aby navštívili toto staré obětiště. Ještě během rozhovoru se dali do sbírání suchého dříví a listí. Dali je na hromadu a postavili malé ohniště. Po celou dobu jsem je překvapeně pozoroval. Zapálili suché dříví a začali se modlit a tiše zpívat zvláštním jazykem, který jsem nikdy neslyšel. Zřejmě to byl jazyk Avesty, možná též jazyk, v jakém byly vytesány klínové nápisy na skalách.

Zatímco se oba gebrové modlili před plápolajícím ohněm, zvedl jsem hlavu a prohlížel jsem si výjev vytesaný na protější skále nad plošinou, který se téměř shodoval s podívanou, kterou jsem sledoval vlastníma očima. Překvapením jsem se nemohl hnout z místa. Vypadalo to, jako kdyby lidé, zobrazení ve skále nad Dariovou hrobkou ožili a shromáždili se po několika tisíciletích, aby zde vyzývali svého Boha. Divil jsem se, že po takové době a přes úsilí, které vyvíjeli muslimové na vymýcení dávné víry, má staré náboženství stále své vyznavače, kteří se pod širým nebem i když tajně, vrhají na zem před svatým Ohněm.

Gebrové odešli a já zůstal sám. V ohništi ještě plápolal oheň. Sám nevím, jak je to možné, ale cítil jsem se pod vlivem zvláštní síly a náboženského vzrušení. Bylo hrobové ticho, měsíc zářící jako sírová koule se vyhoupl přes okraj hory a bledým světlem ozářil masiv chrámu. Měl jsem pocit, jako kdyby se čas vrátil o dvě tři tisíciletí zpět. Úplně jsem zapomněl, kde jsem, zapomněl jsem sám sebe. Díval jsem se na popel, který ležel přede mnou a před kterým se modlili záhadní starci. Ještě se z něj lehce vinul namodralý dým, podobný tenkému sloupku vlnícímu se ve vzduchu.

Pozoroval jsem stíny rozeklaných sklal, neznatelný předěl nebe, hvězdy, které zářily a pomrkávaly nad mojí hlavou. Býla to snad sama zvláštní atmosféra těchto tajemných ruin a starých pohřebišť spolu s dušemi předků, která způsobila, že já, úplný ateista, jsem bezděčně poklekl před dýmajícím popelem. Nevím, čím to

bylo, ale vůbec jsem necítil potřebu něco říkat. Ostatně zřejmě to netrvalo déle, než vteřinu, co jsem se vzpamatoval. Jisté však je, že jsem vzýval Ahuru Mazdu, podobně jako staří íránští králové, a v tom okamžiku jsem byl opravdovým ctitelem ohně...

Poznámka: E.Flandin a E.Coste jsou dva známí orientalisté 90.let minulého toletí. Povídka byla napsána podle Flandinových vzpomínek.

Přel.: Jan Příbramský

Tajik proverbs

Fish devour fish and the fisherman the lot.

Everyone left the village and the goat called herself Abdukarim.

Walls have mice and mice have ears.

A wolf s den does not lack bones.

The donkey dies but the halter remains.

You can t clap with one hand.

A thirsty man dreams of water.

The young of a serpent is also a serpent.

Z ÍRÁNU

Írán je islámský stát, kde náboženství zaujímá ve společnosti velmi důležité místo. Základy šiitské víry se děti učí již v rodinách. Školy pak rozšiřují její znalosti a zakládají zájmové kroužky jako kluby čtenářů Koránu. Zájem projevují zejména studenti společenskovedních oborů. Značná část věřících se s oblibou věnuje výkladu náboženských textů.

Roku 1990 bylo v zemi 53.565 mešit, 7742 řádových domů dervíšů (takíje, hosejníje), 6949 svatyní a poutních míst (emámzáde, zijáratgáh), 263 mahdíjí, 183 stánků přijímání saqqácháne, 143 agitačních středisek (dárol tablígh), 117 islámských klášterů (cháneqáh) a 55 modlitebních prostranství (mosallá). Plat v této souvislosti pobíralo 173.990 osob. Kromě toho v Íránu r. 1990 bylo 176 křesťanských kostelů, 21 synagog a 36 zoroastrovských chrámů.

Z íránského textu přel. J. Skalička

Kto žalostiwā a smutnā přij-
hoda mělaby owšem nám Křestian-
nům / k wystraze a k odpůjrenij tomu
žijžniwému Nepřijiteli Turku / počudž
neyweys možné / Byti / a námi pohnauti / y nás k
pokánij a Modlitbám Swatým wzbuditi.

Ten opět w jiné straně / totiž wzemi Perské vkr-
tensstwij své prokázal : Když Léta tohoto
M. D. XCIII°. dewatého Dne Měsíce Září /
totiž we Čtyrtek po Narozenj Panny Marye
welmi sylně se wyprawil / a s welikým wogškem
magic dwaťráte Sto Tisíc lidu wybraného / do
Země Perské wtrhl / a tu na mnoha místech / lau-
peží / mordowánijm / palemijm / newinných Lidí
mordowánijm / Městeček / Wsý / Zámkůw a Twer-
zý bořenijm / dobýwánijm a plundrowánijm nez-
nabyté škody činil : nebo Čtyry Města a Osma-
nácte Městeček / nedaleko od Hlawního Města
Morabel řečného / a tu w Zemi Perské ležecyho
zdobýwal / a tak vkrutenstwij své w nich prowo-
dil / že o tom žalostno mluwiti y poslauchati.

A Potom / když k tomu Městu / jako Hlaw-
nímu / přitáhl / v něho se s welikým Wogškem
položil / a tu za dwa Měsíce trwal / nemcha tak
rychlenic spůsobiti / a geho dobyti / nebo Oby-

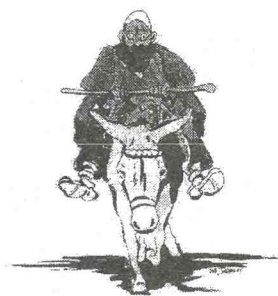
X ij.

watelé:

Zpráva o ukrutnostech, jichž se dopustili Turek, když 9. května 1593 "do země Perské wtrhl / a tu na mnoha místech laupeží / mordowáním / pálením / newinných Lidí mordowáním / Městeček / Wsý / Zámkůw a Twerzý bořením...nenabyté škody činil." Psaly o tom obšírně na čtyřech stránkách Prawdiwé Nowiny o hrozném a přeukrutném Tyranstwí Tureckém w zemi Perské roku 1593 v Praze.

Afghánský Mollá Nasreddín

Anekdota z knihy *Les aventures de Molla Nasroddin*, kterou vydal A. Perny; pěkný nasta líq je od kaligrafa H. Khosrawi. Kniha vyšla v Paříži. Přepis do latinky je přizpůsoben výslovnosti jazyka darí, jak zní úřední název afghánské perštiny.

پشیمان شدم ملا

شیر در خواب میدید که کسرت دینار با دزدان و جادوگران میگویی که الا کرام بالا نام ده
دینار شکر کن که عدد تمام باشد. دین اشت از خواب بیدار شد چیز در دست خود ندید
نه گفته خود پشیمان شد فرحال چشم بر هم نهاده دست دراز کرد و گفت بهمان نه دینار
را بده که قبول دارم.

Pešémáne Mollá Nasreddín

Šabé dar cháb médíđ ke kasé noh dínár be ú médehad. Mollá ba ó mégújad ke al-ekráđ belettemám dah dínáraš kon ke adade tamám bášad. Darín asná az cháb bédár šod. Čízé dar daste chod nadíd. Az goftaje chod pešémán šod. Fíhál čašm bar ham neháda dast daráz kard va goft: hamán noh dínárrá bedeh ke qabúl daram.

Lítost Molly Nasreddína

Jedné noci měl sen, že mu někdo dává devět dinárů. Mollá mu řekl, aby tu částku zaokrouhlil na deset dinárů, aby to byl plný počet. V tom se probudil a nic ve dlani neviděl. Zalitoval svých slov. Zavřel hned oči, nastavil ruku a řekl: tak dej těch devět dinárů, já je беру.

má být započata znovu a musí být dokončena v krátké lhůtě a kvalitně. Pracoviště se dalo znovu do práce a posléze byla vyzvána přijímací komise, aby se dostavila k jednání o schválení díla. Ta však velblouda neschválila. "Záměr nebyl splněn," vyjádřil se předseda komise, "výsledek nemá znaky vynikajícího čtvernožce, který byl naplánován. Produkt má mnoho chyb - tohoto tvora rozhodně není možné schválit!"

Dali se do hledání příčin neúspěchů.

Ukázalo se, že první zástupce vedoucího, vážený pan Kozel, pochopil příkaz rychlosti a bezodkladnostipřípravy návrhu na velblouda po svém a hlavně podle zásady "bližší košile než kabát". Pan Mezek, někdejší hlavní inženýr, v souhlase se svým vkusem přikrášlil navrhovanému zvířeti hrbatý hřbet; ten podle původního návrhu měl být rovný a tučný... A co si navymýšleli ještě různí vedoucí oddělení! Pan Lišák, který byl nějakou dobu v dílně mistrem, dokonce prosazoval pro velblouda huňatý chvost. Pak ale na vlastní žádost odešel.

V návrhu také, snad pro samý spěch či z honby za novotami, nebyly určeny velbloudovi ani nohy, jako mají ostatní zvířata. Rovněž velbloudův krk byl výsledkem nedostatku vkusu navrhovatelů.

Byl zu toho velký skandál. Na jedné straně se jevilo nemožným přijmout takovou práci a na straně druhéhoptávka po nákladním zvířeti vzrostla do té míry, že zase nebylo možné si dovolit další odsunutí termínu dodávky.

Návrh na velblouda nakonec předvedli nejvyššímu tvůrci. Řekli si totiž, že bude nejlépe, když si to šéf rozhodne sám.

Stvořitel se nejdříve zachmuřil, ponořil do myšlenek a pak si několikrát odkašlal:

"Hm, není nejmenší pochyby o tom, že je to naveskrz zmetek." Zase se zamyslel a pak prohlásil: "Ale na jeho opravu už nedám ani groš. Je konec roku. Zatím ho oživím v téhlr podobě...vezměte si ho, ať pracuje. Až přijde čas, opravíme ho..."

Z tádžičtiny přeložil J.B.

O židovsko-perské literatuře

Aharún Šalamújev - Hano Tolmas, *Gulčine az adabijoti jahudijoni Buchoro (az asri XIV to vaqti hozir)*, Tel Aviv 1998. 1. díl 523+66 str., 2. díl 600 str.

Perské písemnictví, hlavněpoezie, se díky proslulosti básníků zlatého období, jako byli Ferdousí, Sa dí, Nezámí, Moulaví, Háfez a další, a také perský jazyk, se po staletí neomezovaly zdaleka jen na území obývané íránským etnikem. Perská poezie se pěstovala v osmanské říši a pronikla také na Balkán. Dokládá to *Bolbolestán* mostarského básníka Fauzího a perské gazely desítek dalších. Pronikla hluboko do indického subkontinentu, kde dodnes žijí Pákistánci, Indové, Kašmírci

aj. píšící perské verše. Podobně ve Střední Asii perskou poezii pěstovaly místní turecké národnosti - výrazné místo zaujímal už v 15. stol. Nezámoddín Alíšír Navájí - Fání (dnes v Uzbekistánu, který přechází na latinku: Alisher Navoiy - Foniy). Také persky psal zakladatel paštské literatury Chošhálchán Chatak a píší dosud Paštunové a další národnosti v Afghánistánu. A tak nepřekvapí, že existuje od 14. století rovněž židovská poezie i próza psaná persky. A o tom je pojednávána kniha. Vyšla péčí a nákladem *Brit jocej Buchoro*, organizace buchárských Židů, tj. těch, kteří přišli do Izraele ze Střední Asie. Jan Rypka věnoval této literatuře krátkou kapitolu ve 2. vydání *Dějiny perské a tádžické literatury* z roku 1963, *History of Iranian Literature* 1968.

V první části prvního dílu je úvodní pojednání profesora jeruzalémské univerzity Michoela Zanda o osobnostech, které se zabývaly a zabývají studiem židovské perské literatury. Je tu stať Viktora Lebeděva o starém kulturním dědictví buchárských Židů. Následuje chronologický přehled básníků i prozaiků, který začíná známým Širázanem (v přepisu z textu knihy, tištěné kyrilicí) Mavlónó Šóhíni Šerózí (asi 1290 - 1370).

U autorů je podle stupně znalosti uveden stručný popis života a delší či kratší ukázky tvorby - podle obdoby tradičních perských tazkir. Ve starším období tu je ještě Imróní a ukázka z jeho *Haft baródarón*. Z 16. stol. je Jahudó Hamekuna jó ki Jahjó ben Dóvid a ukázka z jeho *Mahzan-al-nang*. Větší počet autorů je potom z 19. stol. a největší z našeho. Celkem je v prvním díle uvedeno 34 spisovatelů. Od str. 390 následuje ruský text se závažným článkem M. Zanda nazvaným Židovsko-perská literatura. A následují další články vztahující se k tomuto tématu. Druhý díl knihy obsahuje desítky dalších, žijících autorů - básníků, prozaiků, žurnalistů, dramatiků a také autorů učebnic, slovníků apod.

Kniha dokládá sílu iránského písemnictví i sílu tradice do současnosti u početné obce buchárských Židů na půdě Izraele (80 tisíc), v USA, v Rakousku i jinde (celkový odhad 110 tisíc). To dokazují i další knihy vydávané středoasijskými židovskými autory v Izraeli, jako jsou Muhíb, Nektalov aj. Perský (tádžický) text je vytištěn přizpůsobenou tádžickou kyrilicí, z níž jsou v této zprávě přepsány do latinky jména osob a názvy děl.

ROZVOJ A STRATEGIE PRŮMYSLU V ÍRÁNU

Před islámskou revolucí íránská vláda sledovala takovou strategii rozvoje průmyslu, která by umožnila rychlý růst přes ambiciózní průmyslové projekty. Po revoluci v počátečních a následujících plánech začala zavádět nové modely se zaměřením na průmyslovou strukturu a hospodářství, založené nejen na ropě. Nepodařilo se ale prosadit plánované cíle. Jiné státy, které měly před 30 lety přibližně stejné bohatství a stejnou úroveň průmyslu, udělaly mnohem větší pokrok. Co bylo toho příčinou?

Íránské neúspěchy před revolucí a po ní jsou primárně způsobeny snahami zakládat modely rozvoje na extrémních politikách. Tak před revolucí byly trhy zcela otevřeny pro zahraniční výrobky stejně jako pro domácí zboží. Po revoluci byla snaha naopak chránit íránské výrobky před zahraniční konkurencí omezováním dovozu a vysokými cly. Cílem byla podpora rozvíjejících se odvětví, jejichž výrobky nemohly soutěžit cenově ani kvalitou se srovnatelnými z Evropy, Japonska, Kanady aj. Filosofie byla jednoduchá: chránit dítě a nechat o dorůst v silného dospělého; ve skutečnosti z dítěte vyrostl zkažený spratek. Idea pomoci íránskému průmyslovému potenciálu, aby lokální produkce zcela nahradila import a země zavřela dveře okolnímu světu, nefungovala; nefungovala nikdy a nebude asi fungovat nikdy v budoucnosti. Spíše než ambiciózní je totiž krátkozraká: jakmile jsou uspokojeny potřeby místního společenství, rozvoj výroby se zastaví, protože už neroste poptávka.

Země, jež se rozvíjely úspěšně, se daly střední cestou. Rozvíjely a chránily svůj průmysl, ale před izolací daly přednost využívání zahraničních zdrojů a technologií. Přizpůsobily si know-how ze zahraničí a zároveň využily vlastní technologické a průmyslové vybavení a metody. Jejich strategie se současně orientovala na export, aby se s uspokojením lokální poptávky nezastavil průmyslový rozvoj na mrtvém bodě.

Spolupráce s jinými státy má tedy dvě výhody: urychluje průmyslový a hospodářský pokrok a poskytuje trhy pro vyrobené zboží. Ovšem v Íránu, zdá se, je zakořeněna nechuť k zahraničním technologiím a investicím, které byly v minulosti spojeny s nadvládou, vykořisťováním či přinejmenším s určitým vměšováním. Pokud se chce Írán zbavit závislosti na ropném hospodářství, je třeba zvolit cestu rozvoje průmyslu a průmyslového exportu. Průmysl musí být v každém případě orientován do oblastí a na výrobky, které umožňují využít komparativní výhody - v případě Íránu: ropné deriváty, ocel, měď, nerosty a některé potravinářské výrobky. Základem rozvoje je nahradit příjmy z exportu surovin příjmy z exportu zpracovaných výrobků - tedy výrobků s přidanou hodnotou.

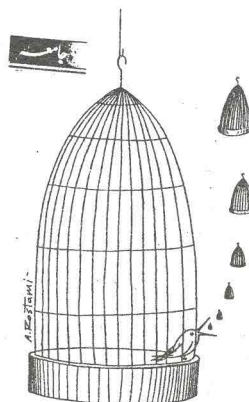
Strategie rozvoje musí být tedy založená na zvýšení exportu a substituci importu současně, jak plyne z předchozího. V zemích, které takovou strategii

prosazovaly, se závislost na zahraničních státech značně snížila. Další osvědčené metody jsou: efektivní alokace zdrojů na makroekonomické úrovni, personální řízení lidských zdrojů se zaměřením na vyšší výkonnost, zaměření pozornosti na oblasti, které využijí komparativní výhody aj. Vztah mezi státem a novým rûmyslem byl trefně pûirovnán ke vztahu matky a dítěte; je třeba však vzít na vûdomí, že matka musí dítě nejen živit a chránit, ale i učit jej chodit, běhat a soutěžit v každém věku a nerozmazlovat je.

Iran Exports, Teherán 1998

Přeložil J. Votava

Kresba z teheránských novin Džáme (4. chordád 1377 - 25. květen 1998)

Dne 12. března 1999 v 17 hodin se v Uherském Brodě v Domu kultury otvírá výstava fotografií

Írán. Hory - lidé - kultura

Připravil ji zeměpisec, vedoucí oddělení regionálního rozvoje v Hodoníně, **RNDr Jiří Sladký** po třech cestách do západního Íránu v letech 1996 - 1998. Přístupna bude do konce března. Na zahájení výstavy navazuje beseda v Eko-centru Chrupa v kině Máj. Modifikace výstavy bude otevřena patrně v září **ve Veselí nad Moravou** a později v **Brně**, kde má být provázena recitací perské poezie v originále i českém překladu.

Kino a divadlo v Teheránu

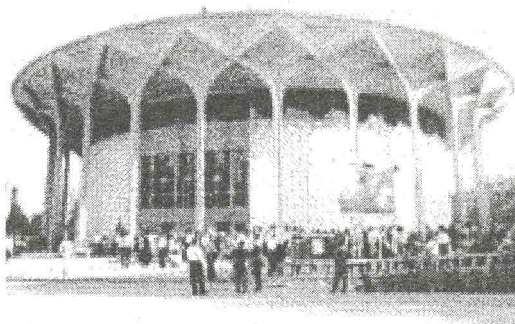
K nejoblíbenějším kulturním zábavám Íránců patří návštěva filmového představení. V Teheránu je mnoho kin. Každé je vybaveno šatnou, čekárnou a nabídkou občerstvení. Nesou různé názvy a filmy jsou převážně domácí výroby. Nejznámější íránskou filmovou společností je *Milád Film* (zal. 1980). Ta se zaměřuje hlavně na snímky z rodinného prostředí. Jsou to například filmy *Všechny moje dcery* a *Pod olivovníky* nebo detektivní příběh *Protijed*, který vypráví o muži

nespravedlivě obviněném ze zločinu. Další známá filmová společnost je *Hamráh Film*, jež nabízí např. filmový horor *Ďábelské oko*.

Zahraněních filmů se v iránských kinech promítá málo. Důvodem jsou přísná mravnostní omezení, která vylučují velmi často z promítání filmy americké či západoevropské. Naopak třeba japonské filmy jsou pro iránského diváka daleko vhodnější díky tradičnímu přístupu k ženám. To totiž je důležitým hlediskem při výběru filmů. Na iránských filmových plátech se však objevily např. polský snímek *Železná ruka*,

americké filmy *Hvězdné války* a *Tanec s vlky*, rakouské historické drama *Plukovník Roedel*. Byl rovněž promítán italský film *Děti z ulice* a některé ruské akční filmy.

Místem zažití opravdového iránského umění může být amfiteátrové divadlo, které leží ve středu města. Hrají tu různá představení od soudobých iránských autorů. Sklon k hlubšímu rozboru duchovních

otázek se projevuje neustále a náboženská témata divadelních her často nutí přemýšlet o podstatě lidského bytí. Kostýmy herců jsou působivě laděné a někdy mohou připomínat roucha buddhistických

Městské divadlo v

Teheránu

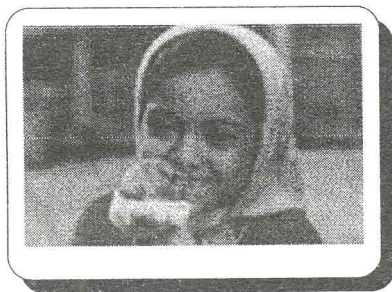
mnichů, když v temném prostředí zapalují malé svíčky a popocházejí krouživě po jevišti. Podle rytmu chůze a pohybu tak mohou znázornit třeba roční období či vnitřní pocity člověka. Herečky jsou na scéně vždy zahalené, stejně jako v televizi.

Divadelní představení trvá kolem hodiny a vstupenky se kupují před jeho začátkem - nejsou v předprodeji. Budova městského divadla má kruhový tvar a po celém obvodu se do ní vchází několika vstupy jako u řeckých amfiteátrů. Každý vchod vede do malého předsálí a dále do dalších pater budovy, kde se z chodby nakonec vchází do menších samostatných místností. To jsou moderně vybavené divadelní sály s jevištěm, kde se hrají souběžně různá představení. Uvnitř každé divadelní místnosti je zvuková a světelná souprava, kterou obsluhují dvě osoby. Světelné vjemy doprovázejí každé představení, při čemž se používají také barevné filtry. Divadelníci osvětlují jeviště a používají magnetofonové pásky se zvukovými záznamy deště, bouřky apod. Jeden divadelní sál pojme asi třicet návštěvníků v hledišti tvořeném, terasovitými schody.

Podle tisku a vlastní zkušenosti připravil J. Skalička

Pozn. redakce: U nás se kinech v posledních letech promítaly kvalitní filmy *Gabbe* (název druhu koberce kočovníků a jméno ženy) režiséra Abbáse Kijarostamího a *Ta me gílás* (Chuť třešní) režiséra Mohsena Machmalbáfa. Oba předvedla Česko-iránská společnost v kině Ponrepo také svým členům a jejich přátelům. V květnu 1998 v kinu U Hradeb v Praze promítlo velvyslanectví Islámské republiky Írán sedm uměleckých filmů: *Zahalená v modrém*, *Lejlí je se mnou*, *Sára*, *Cesta*, *Vůně Josefovy košile*, *Narges*, *Podivné sestry*.

Na Oskara 1999 je navržen iránský film Madžída Madžídiho *Děti nebes*.

Hrdinka filmu dívenka Zahrá

Nové knihy a časopisy

(většinu z uvedených publikací si lze vypůjčit na adrese Společnosti, tel. 536779)

Íránská islámská republika. Teritoriální informace pro exportéry a investory.

Vypracoval mgr. Miloslav Houska, Praha 1997. Vydavatel: Czechtrade, Praha 1, Tř. politických vězňů 20.

Lexikon náboženských hnutí sekt a duchovních společností. Sestavil F. R. Hrabal, Bratislava 1998, 516 str.

Vladimír Klíma, *Kalendář mění tvář.* Votobia, Olomouc 1998, 159 str.

Učebnice perského písma. Písanka. Chodámúze chate fársí. Pardis, R. Mirchi, Praha 1998, 110 str.

Muhammadrahimi Sajdar, *Mardi chudo*, Moskva 1998, 191 str.

Búrí Karimov, *Manevu Vatane*, Moskva 1996, 128 str.

Blahoslavený Oldřich Čech z Pordenone, *Cesta do říše velkého chána (1316-1330).* Kvasnička a Hampl, Praha 1998, 176 str.

- Recenze V. Liščák, *Nový Orient* 53, 1998, s. 391-392.

Islam and Modern Age XXI, No. 2, New Delhi 1998

Statement of President Khatami at 53rd UNGA. (21 September 1998)

Naqd & árman - Critique and Vision. An Afghan Journal of Culture. Politics & History, 7 & 8 (Spring and Autumn), 1998. S. Wali Ahmadi, University of

Virginia, Charlottesville. *Transactions. The International Scientific Conference "Ahmad al-Fargani"* argona 1998. *Transactions. The international Scientific conference. "Imam al-Bukhari", Samarkand* 1998.

Les nouvelles d'Afghanistan. 3^{íeme} trimestre, Paris 1998.

Socio-economic Information Handbook on Islamic Conference Organizations Member Countries (9.-11.Dec.1997), Teherán 1997.

Bulletin du CEREDAF, centre des recherches et d'études documentaires sur Afghanistan, N° 148, Décembre 1998.

Central' naja Azija i Kavkaz. Obščestvenno-političeskij žurnal, 1, 1998, 1(2) 1999, Luleá (Švédsko)

Obejdolláh Zákání, Rozmarné vyprávění. Z perštiny přel. J.B. *Nový Orient* 53, 1998, s.382-384 a 54, 1999, s. 100.

Zpráva o činnosti a připravované akce

Aktivní účast na **Večeru perské poezie**, uspořádaného na počest íránistky PhDr. Věry Stivínové-Kubíčové 13. prosince 1998.

Scénář a zahájení výstavy **Íránský poutník** 17. prosince 1998 v Muzeu Kroměřížska v Kroměříži.

Výborová schůze 4. února, 1999.

Účast na otevření výstavy **Česká orientalistika** ve vstupních prostorách Národní knihovny v Klementinu, Praha 1, dne 18. února 1999. Výstava trvá do 10. dubna 1999.

Činnost Společnosti v první polovině roku 1999

Vydání prvního čísla druhého ročníku 1999 bulletinu **Bústán**.

Výborová schůze 18. března, další v květnu 1999.

Promítnutí íránského filmu **Chut' třešní** v kinu Ponrepo 6. března 1999 v 15 hodin.

Setkání členů i dalších zájemců k oslavě íránského nového roku - **Nourúzu** v neděli **21. března** 1999 v 16 hodin, v restauraci Orchidej, Praha 8 - Libeň, roh V Zahradách a Na Dědince

Přednáška:

Společná návštěva **stálé výstavy asijského umění** v Národní galerii na Zbraslavi s odborným výkladem - v dubnu. Bližší údaje budou následovat.

Společná návštěva **Muzea orientálního umění** v zámku v Liběchově s výkladem vědecké pracovnice Náprstkova muzea a členky Česko - íránské společnosti, mgr. J. Procházkové v květnu 1999. Pozvánka s bližšími údaji bude následovat.

Druhé číslo **Bústánu** v červnu 1999.

Básníku, co hořet je, přec víš
žhoucímu ohni se nebraň již!

Hoření železo, ocel tvoří
nový plamen z malé jiskry hoří.

Kdyby nebyl žhavý slunce jas,
všechn život zahubil by mráz.

Ze srdce bez žáru byl by kámen,
nehřál by domova jasný plamen.

Bez žáru by jitro nevstalo
nekvetlo nic, ani nezrálo.

Nebyl by už úsměv na rtech tvých,
nezářil by pochodní tvůj smích.

Básníku, nesténej nad hořením,
shoření má lásku ke sblížení.

Těžko stavět, pokud nezboříš,
těžko srdce kráse oželiš.

Báseň také je jak ohňostroj,
který vznítí jisker roj.

Vzchází z něj ve světle plamene,
změkčí každé srdce kamenné.

Milenec ví, co je hoření,
co oddanost v milostném vzkypění.

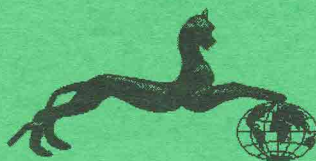
Básníku, co hořet je přec víš,
žhoucímu ohni se nebraň již.

Přel. J.B. verše J.Hiršal

Mírzó Tursunzóda (1911 - 1977) byl přední tádžický básník a také dramatik, publicista, politik: dlouholetý předseda Svazu tádžických spisovatelů, poslanec nejvyššího sovětu SSSR aj. Zanechal rozsáhlé dílo, sbírky lyrické poezie i emotivní lyricko-epické poémy - mnoho jeho tvorby oslavovalo sovětskou skutečnost. A je nyní především na tádžické literární vědě a historii hodnotit a oddělit zrna od plev. Nebude patrně možné ho přecházet či dokonce ignorovat.

J.B.

میاگر نو

PARDIS

پردیس

P.O.BOX 55, PRAHA 6, 160 00
CZECH REPUBLIC
tel/fax 3119609